

Nr 96

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 kap. 3 § och 15 kap. 14 § föräldrabalken m. m.; given Stockholms slott den 25 mars 1966.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 6 kap. 3 § och 15 kap. 14 § föräldrabalken;
- 2) lag om ändrad lydelse av 93 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97).

GUSTAF ADOLF

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en omformulering av 6 kap. 3 § föräldrabalken för att ge tydligare uttryck åt lagstiftarens inställning att kroppsaga i princip bör undvikas. I anslutning härtill föreslås ett tillägg till 93 § barnavårdslagen av innebörd att den som får kännedom om att barn misshandlas i hemmet eller där utsätts för annan olämplig behandling bör anmäla detta till barnavårdsnämnden.

Vidare föreslås sådan ändring i föräldrabalken att överförmyndares samtycke inte längre skall behövas till statligt lån åt ommyndig för utbildning eller bosättning.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1966.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 6 kap. 3 § och 15 kap. 14 § föräldrabalken

Härigenom förordnas, att 6 kap. 3 § och 15 kap. 14 § föräldrabalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

6 KAP.

3 §.

*Föräldrarna have uppsikt över barnet samt äge för barnets tillrättavisa-
nde använda de uppfostrings-
medel som med hänsyn till dess ål-
der och övriga omständigheter må
anses lämpliga.*

*Föräldrarna hava uppsikt över
barnet. För barnets tillrättavisa-
nde må ej användas andra uppfo-
stringsmedel än sådana som äro lämp-
liga med hänsyn till barnets ålder
och övriga omständigheter.*

15 KAP.

14 §.

Utan överförmyndarens samtycke må ej förmyndaren å den omyndiges vägnar upptaga lån eller ingå växelförbindelse. Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning, om åtgärden faller inom området för rörelse som av förmyndaren med överförmyndarens samtycke drives för den omyndiges räkning. Överförmyndarens samtycke vare ej heller erforderligt i fråga om lån mot säkerhet av inteckning i omyndigs fasta egendom eller tomträtt, såframt lånet upptages inom tre månader från det inteckningen meddelades och vid lånets upptagande eftergift av förmyndaren ej göres i fråga om de villkor som äro angivna i det intecknade skuldebrevet.

Utan överförmyndarens samtycke må ej förmyndaren å den omyndiges vägnar upptaga lån eller ingå växelförbindelse. Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning, om åtgärden faller inom området för rörelse som av förmyndaren med överförmyndarens samtycke drives för den omyndiges räkning. Överförmyndarens samtycke vare ej heller erforderligt i fråga om sådant statligt lån som upptages för att bereda omyndig hjälp till utbildning eller bosättning eller i fråga om lån mot säkerhet av inteckning i omyndigs fasta egendom eller tomträtt, såframt lånet upptages inom tre månader från det inteckningen meddelades och vid lånets upptagande eftergift av förmyndaren ej göres i fråga om de villkor som äro angivna i det intecknade skuldebrevet.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Förmyndaren äge — — — — — äro därtill.
Ej må — — — — — anses tillbörligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 93 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97)

Härigenom förordnas, att 93 § barnavårdslagen den 29 april 1960 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

93 §.

Myndigheter vilkas — — — nämndens ingripande.

Den som får kännedom om att någon, som ej fyllt aderton år, misshandlas i hemmet eller eljest där behandlas på sådant sätt att hans kroppsliga eller själsliga hälsa utsättes för fara bör anmäla detta till barnavårdsnämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 11 mars 1966.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, fråga om *vissa ändringar i föräldrabalken m. m.* och anför.

Med anledning av inträffade fall av barnmisshandel har jag efter samråd med statsrådet Lindström låtit inom justitiedepartementet upprätta en promemoria (Stencil Ju 1966: 1) med förslag till viss ändring i föräldrabalken m. m. I promemorian föreslås en omformulering av 6 kap. 3 § föräldrabalken för att understryka lagstiftarens inställning att kroppssaga i princip bör undvikas. Dessutom föreslås ett tillägg till 93 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97) av innebörd att var och en som har fått kännedom om att barn misshandlas i hemmet eller där vanvårdas på annat sätt uppmanas att anmäla detta till barnavårdsnämnden.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av justitiekanslern, hovrätten över Skåne och Blekinge, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, skolöverstyrelsen, barnavårdsnämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö, Svenska kommunförbundet, Svenska stadsförbundet, Högerpartiets kvinnoförbund, Folkpartiets kvinnoförbund, Centerns kvinnoförbund, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund samt Sveriges husmodersföreningars riksförbund.

Genom den år 1964 tillsatta förmynderskapsutredningen¹ pågår f. n. översyn av förmynderskapslagstiftningen. Utredningen är enligt sina direktiv (se 1966 års riksdagsberättelse s. 63) oförhindrad att framlägga delförslag. Utredningen har med skrivelse den 3 november 1965 överlämnat en promemoria (Stencil Ju 1965: 14) angående överförmyndares samtycke vid omyndigs upptagande av lån. Enligt promemorian skall sådant samtycke

¹ F. d. hovrättspresidenten Joël Laurin, ordf., riksdagsledamöterna Astrid Bergegren och Einar Gustafsson, verkställaren Gunnar Hejdeman, riksdagsledamoten Per Hilding, advokaten Magnus Lindahl, kanslichefen Tuve Lundgren och riksdagsledamoten Bo Martinsson.

inte längre behövas, när det är fråga om statliga lån som upptas för att bereda omyndig hjälp till studier, yrkesutbildning eller bosättning. Vid promemorian har fogats förslag till ändring i 15 kap. 14 § föräldrabalken.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av hovrätten över Skåne och Blekinge, skolöverstyrelsen, poststyrelsen, centrala studiehjälpsnämnden, studiemedelsnämnderna i Uppsala och Lund, överförmyndarnämnden i Stockholm, överförmyndarna i Göteborg och Malmö, fullmäktige i riksbanken, Föreningen Sveriges häradshövdingar, Föreningen Sveriges stadsdomare, Sveriges advokatsamfund, Föreningen Sveriges överförmyndare, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges förenade studentkårer och Sveriges elevers centralorganisation (Seco).

I. Åtgärder mot barnmisshandel

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt 6 kap. föräldrabalken (FB) står barn i äktenskap under föräldrarnas vårdnad. Vårdsnaden om adoptivbarn tillkommer adoptanten och barn utom äktenskap står enligt huvudregeln under moderns vårdnad. Vårdsnaden, som består till dess barnet fyllt 21 år eller ingått äktenskap, innebär bl. a. skyldighet att sörja för barnets person och att ge det sorgfälligt uppfostran. Utöver tillsyn att barnet erhåller uppehälle och utbildning skall föräldrarna ha uppsikt över barnet. Enligt 6 kap. 3 § FB äger föräldrarna för barnets tillrättavisande använda de uppfostringsmedel som med hänsyn till barnets ålder och övriga omständigheter kan anses lämpliga. Lagrummet, som ger visst utrymme även för handgriplig tillrättavisning, är tillämpligt också på andra vårdnadshavare.

I förarbetena till FB (prop. 1949: 93, L¹U 34, rskr 325) förekommer uttalanden som anger lagstiftarens inställning till kroppsagan som uppfostringsmedel. Vid remissen till lagrådet gav föredragande departementschefen sålunda uttryck åt den principiella uppfattningen att kroppsaga borde undvikas. Departementschefen fann emellertid att man inte kunde bortse från att kroppsaga fortfarande förekom i inte oväsentlig omfattning. Många ansåg också att äga knappast kunde undvaras vid en rätt fostran av barnet. F. ö. tillgreps kroppsaga vid något enstaka tillfälle och i lindrig form även av föräldrar som i princip hyste den uppfattningen att andra korrekionsmedel var att föredra. Departementschefen ansåg det därför inte möjligt att helt och hållet rycka undan den rättsliga grundvalen för en av föräldrarna utövad kroppsaga samt likställa sådan äga med rättsstridig misshandel. Första lagutskottet, vars utlåtande godkändes av riksdagen, ansåg förslagets syfte vara att utmärka att mera kraftiga former av kroppsaga om möjligt borde undvikas.

Om en av föräldrarna gör sig skyldig till grovt missbruk eller grov för-

summelse vid utövande av vårdnaden om barn i äktenskap, kan rätten enligt 6 kap. 6 § FB på initiativ av bl. a. barnavårdsnämnd förordna att vårdnaden skall tillkomma endast den andre av föräldrarna. Inträffar sådant fall i fråga om bägge föräldrarna, kan vårdnaden överflyttas på särskilt förordnad förmyndare. Är modern till barn utom äktenskap olämplig som vårdnadshavare, kan vårdnaden om barnet med stöd av 6 kap. 12 § FB överflyttas på fadern eller särskilt förordnad förmyndare. För barn i äktenskap skall enligt 8 kap. FB barnavårdsnämnden förordna barnavårdsman, om föräldrarna lever åtskilda och vårdnadshavaren gör framställning om förordnande eller nämnden av särskild anledning anser det nödvändigt. För barn utom äktenskap skall barnavårdsman alltid förordnas.

Försummelse av den i 6 kap. 3 § FB föreskrivna uppsiktsplikten kan också medföra skadeståndsskyldighet för vårdnadshavaren gentemot tredje man. Och i den mån ersättningsskyldighet enligt 6 kap. 6 § strafflagen den 16 februari 1864 åvilar barnet har detta regressrätt mot vårdnadshavaren. Under vissa omständigheter kan försummelsen medföra straffansvar. I detta hänseende kan nämnas bestämmelsen i 23 kap. 6 § brottsbalken om ansvar för underlåtenhet att hindra brott. Vårdnadshavare som vetat om att underårig under hans vårdnad har använts till arbete mot bestämmelserna i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1) kan dömas till ansvar enligt denna lag. Den som har vårdnaden om barn som inte fyllt 15 år kan straffas enligt förordningen den 5 maj 1960 (nr 134) om mopeder, när barnet har fört moped och vårdnadshavaren underlåtit att göra vad som ankommit på honom för att hindra förseelsen. Liknande ansvarsbestämmelser finns bl. a. i jaktstadgan den 3 juni 1938 (nr 279) och förordningen den 5 juni 1959 (nr 312) om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.

Enligt 3 kap. 5 § brottsbalken döms den för misshandel som tillfogar annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom i vanmakt eller annat sådant tillstånd. I anslutning till motsvarande bestämmelser om misshandel i strafflagen fanns tidigare i 14 kap. 16 § strafflagen en särbestämmelse om aga. För den händelse någon under utövning av laga rättighet att aga den som stod under hans lydning tillfogade denne skada som var ringa, skulle han enligt detta lagrum inte fällas till straff för åtgärden. Bestämmelsen upphävdes år 1957 (prop. 170, L¹U 32, rskr 314). Upphävandet motiverades med att bestämmelsen inte stod i god samklang med den uppfattning om kroppssagan som uppfostringsmedel vilken hade kommit till uttryck bl. a. i FB. Vidare ansågs bestämmelsen hindra åklagarmyndigheterna från att ingripa även mot uppenbara överträdelse av aganderätten. Missbruk av aganderätten har därefter kunnat beivras, även om endast lindrig misshandel förekommit. I sammanhanget kan också nämnas att misshandel som inte är grov och som inte förövats på allmän plats enligt 3 kap. 11 § brottsbalken får åtalas endast efter angivelse av målsägande eller om åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt. Till följd av stadgande i

20 kap. 7 § rättegångsbalken äger vidare åklagare besluta att inte väcka åtal för brott, bl. a. när det är uppenbart att annan påföljd än böter inte skulle ådömas och att den misstänktes lagföring inte är påkallad ur allmän synpunkt. Slutligen må erinras om att domstol enligt 33 kap. 4 § brottsbalken äger helt efterge påföljd för brott, om det på grund av särskilda omständigheter är uppenbart att påföljd inte erfordras.

Barnavårdslagen (BvL), som tillkom genom lagstiftning år 1960 (prop. 10, L²U 5, rskr 152) innehåller vissa bestämmelser som syftar till att skydda barn mot misshandel och annan olämplig behandling. Enligt 25 § första stycket a) BvL har barnavårdsnämnd att vidta åtgärder bl. a. om någon som inte fyllt 18 år misshandlas i hemmet eller eljest där behandlas på sådant sätt att hans kroppsliga eller själsliga hälsa utsätts för fara. Anledning till ingripande kan enligt förarbetena föreligga förutom vid kroppslig vanvård exempelvis om ett barn, som kanske vårdas med stor ömhet, ändå ständigt är utsatt för livsfara på grund av sinnessjukdom hos modern eller om ett spädbarn vårdas av en moder som lider av turberkulos i smittsamt skede. Som exempel nämns vidare i förarbetena att den underårige tvingas att utföra arbete som är oförsvarligt hårt med hänsyn till hans ålder eller kroppskrafter eller att han inte får tillräcklig föda och därför är uppenbart undernörd eller att miljön i hemmet präglas av höggradigt bristande hygien. Ingripande anses också kunna ske, om föräldrarna — kanske på grund av sin religiösa uppfattning — underlåter att ge barnet erforderlig medicinsk vård och behandling. Till fall, då barn utsätts för psykisk skada eller fara, räknas sådant fall då föräldrar med påtagliga symptom på psykiska egendomligheter eller på ett sjukligt betingat reaktionssätt fostrar sina barn på ett sätt som innebär ett slags andlig terror och som så småningom ofta resulterar i en personlighetsutveckling hos barnen som inte är önskvärd.

I 93 § BvL stadgas skyldighet för vissa myndigheter och befattningshavare samt för lärar- och sjukvårdspersonal som inte är i allmän tjänst att ofördröjligen till barnavårdsnämnd anmäla sådant som de i sin verksamhet fått kännedom om av beskaffenhet att föranleda nämndens ingripande. Underlåtenhet är inte straffbelagd i BvL.

Barnavårdskommittén upptog i sitt förslag till ny barnavårdslag (SOU 1956: 61) som 4 § en bestämmelse att envar borde befrämja samhällets barnavård och den underåriges bästa genom att till barnavårdsmyndighet anmäla vunnit kännedom om enskilda fall, där myndighetens ingripande till underårigs skydd eller tillrättaförande var uppenbart påkallat. Bestämmelsen var inte straffsanktionerad. Den kritiserades vid remissbehandlingen, av bl. a. justitiekanslern och stadsförbundet. Bestämmelsen ansågs vara främmande för svensk rättsordning, sakna praktisk betydelse och kunna ge upphov till angiveri av inte önskvärd karaktär.

Föredragande statsrådet anförde vid lagrådsremissen bl. a. att ingripande

den enligt BvL i inte ringa utsträckning föranleddes av anmälningar från enskilda personer. Det var självfallet av vikt att sådan medverkan i barnavårdsarbetet från allmänhetens sida kunde påräknas också i fortsättningen. Ett stadgande av föreslagen innebörd skulle emellertid enligt statsrådets mening sannolikt inte medföra någon nämnvärd ökning av antalet befogade anmälningar. Med hänsyn härtill och till de betänkligheter som framförts i remissyttrandena upptogs i departementsförslaget och i propositionen ingen motsvarighet till 4 § kommittéförslaget. Ställningstagandet föranledde inga erinringar från riksdagens sida.

I den danska »Lov om børne- og ungdomsforsorg» av den 4 juni 1964, nr 193, finns liksom i tidigare lag i ämnet ett stadgande motsvarande 4 § i barnavårdskommitténs förslag. I § 22 föreskrivs sålunda.

Enhver, som får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling fra forældres eller andre opdrageres side eller lever under sådanne forhold, at dets sjælelige eller legemlige sundhed eller udvikling udsættes for alvorlig fare, er forpligtet til at underrette børne- og ungdomsværnet herom.

I øvrigt er enhver berettiget til at underrette børne- og ungdomsværnet om forhold, som efter hans skøn kræver børne- og ungdomsværnets indskriden.

Enligt § 110 i den danska lagen straffas överträdelse av 22 § första stycket med böter eller kortvarigt frihetsstraff.

Frågans behandling vid 1964 och 1965 års riksdagar

Problemet om skydd mot misshandel av barn togs upp i två interpellationer vid 1964 års riksdag. Enligt statsrådet Lindströms svar (se AK prot. 36 s. 93) borde BvL:s bestämmelser kunna utgöra ett tillräckligt skydd mot barnmisshandel, om fallen kom till barnavårdsnämnds, barnavårdsmans eller annan myndighets kännedom. Då så inte alltid var fallet, kunde det enligt statsrådets mening bl. a. vara anledning att inhämta upplysningar om den danska föreskriftens praktiska verkningar och om något liknande komplement till den svenska lagstiftningen skulle kunna stärka skyddet mot barnmisshandel.

Uppdagade fall av barnmisshandel föranledde motionsyrkanden vid 1965 års riksdag. I motionerna I: 577 och II: 696 hemställdes om en förutsättningslös utredning om förekomsten av barnmisshandel och om förebyggande åtgärder. I motionerna I: 253 och II: 309 föreslogs en skyndsamt utredning för att få till stånd föräldrautbildning, vidgad psykisk rådgivning vid barnavårdscentralerna och tillgång till juridisk expertis för de barnavårdande organen. I utlåtande (nr 26) över motionerna yttrade allmänna beredningsutskottet att en undersökning med anlitande av bl. a. medicinsk, psykologisk och sociologisk expertis borde granska de fall av barn-

misshandel, som är kända. De psykologiska faktorernas och miljöfaktorernas roll i detta sammanhang borde utredas för att ge fastare underlag för praktiska åtgärder av olika slag. Utskottet berörde även möjligheten av ett utökat sekretesskydd för dem som anmäler misstanke om barnmisshandel, erinrade om att frågan om en allmän anmälningsplikt i likhet med den som finns i Danmark har studerats inom justitiedepartementet och ansåg att även frågan om en omprövning av rätten att aga skulle kunna komma att aktualiseras av den förordade undersökningen. Utskottet hemställde att riksdagen i anledning av motionerna i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle an hålla om en undersökning beträffande barnmisshandel. Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr 206).

Undersökningsuppdraget har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 1 oktober 1965 lämnats till medicinalstyrelsen.

Departementspromemorian

I promemorian konstateras inledningsvis, att frågan om samhällets möjligheter att skydda barn mot fysiskt våld under senare år har ägnats stor uppmärksamhet mot bakgrund av inträffade fall av barnmisshandel. Det har framlagts förslag om åtgärder av olika slag för att åstadkomma förbättrade förhållanden på området. Bl. a. har föräldrautbildning, upplysning, förstärkt psykologisk rådgivning samt övervakning och uppföljning av kända fall ansetts kunna verka i positiv riktning. I promemorian erinras om den undersökning i ämnet som begärts av 1965 års riksdag. Vidare nämns att socialstyrelsen utarbetar en publikation med råd och anvisningar till barnavårdsmyndigheterna om hur de skall kunna upptäcka och ingripa mot barnmisshandel.

Det påpekas vidare att det i sammanhanget har satts i fråga, om nu gällande bestämmelser i FB, BvL och brottsbalken erbjuder tillräckligt skydd för barnen. Enligt promemorian är det tveksamt, om omedelbara ändringar i denna lagstiftning i nämnvärd grad skulle kunna minska riskerna för nya fall av barnmisshandel. Promemorian hänvisar i denna del till allmänna beredningsutskottets utlåtande 1965:26. I promemorian bedöms det emellertid som möjligt att genom vissa lagändringar stödja arbetet på att åstadkomma effektiva åtgärder mot sådana företeelser.

Beträffande ändringar i FB behandlar promemorian först frågan om att införa agaförbud. Under hänvisning till förarbetena till FB anförs i promemorian att ett sådant förbud skulle innebära att varje handgriplig tillrättavising, även av mycket lindrig art, likställs med rättsstridig misshandel. Enligt promemorian torde vidare alljämt gälla att det sannolikt förekommer att kroppsgå i lindrig form någon gång tillgrips även av föräldrar som i princip anser att andra korrekationsmedel är att föredra. En lagstiftning av antytt innehåll får således antas sakna tillräckligt stöd i det allmänna

rättsmedvetandet och ej komma att åtlydas. Man torde därför enligt promemorian vara hänvisad till andra lösningar, när det gäller att lagstiftningsvägen söka komma till rätta med de nu aktuella missförhållandena.

I detta hänseende förordas i promemorian till en början en jämkning av ordalydelsen i 6 kap. 3 § FB. Det kan enligt promemorian anses att lagstiftarens restriktiva inställning till kroppsgången som uppfostringsmedel inte tillräckligt klart framgår av lagrummets nuvarande lydelse. Lagstiftarens intentioner anses komma till tydligare uttryck, om bestämmelsen i stället föreskriver förbud mot att använda uppfostringsmedel som kan anses olämpliga med hänsyn till barnets ålder och övriga omständigheter. En sådan omformulering föranleder, anförs det, en ändrad redigering också i övrigt av paragrafen.

Beträffande frågan om ändring i BvL heter det i promemorian att möjligheterna att skydda underåriga mot misshandel från vårdnadshavares sida i väsentlig utsträckning är beroende av att fallen så tidigt som möjligt kommer till barnvårdsmyndigheternas kännedom. I sammanhanget erinras om den i 93 § BvL föreskrivna anmälningsplikten. Det är emellertid enligt promemorian självfallet också av vikt att allmänheten medverkar i barnvårdsarbetet genom att till vederbörande myndighet anmäla sådana förhållanden som kan föranleda ingripande enligt BvL.

I promemorian erinras därefter om att statsmakterna vid BvL:s tillkomst avvisade det av barnvårdskommittén föreslagna stadgandet att envar borde i barnavårdande syfte till barnvårdsmyndighet anmäla vunnit kännedom om enskilda fall, där myndighetens ingripande till underårigs skydd eller tillrättaförande var uppenbart påkallat. Det påpekas i promemorian att en föreskrift om anmälningsplikt för var och en finns i dansk rätt. I promemorian redovisas följande inhämtade upplysningar om erfarenheterna av den danska lagstiftningen. Under 1961 hade i Köpenhamn 88 av 849 barnavårdsfall kommit till myndigheternas kännedom efter anmälan av enskilda namngivna personer. Inom det danska socialministeriet bedöms likväl den lagstadgade anmälningsplikten inte ha någon väsentlig betydelse. När privatpersoner gör anmälan, anses det i regel vara fråga om personer som blivit så upprörda över barnets behandling att de under alla förhållanden skulle ha vänt sig till myndigheterna. Slutligen upplyses att straffbestämmelsen i § 110 i den danska barnavårdslagen praktiskt taget aldrig används.

Skäl kan enligt promemorian anföras mot att i svensk rätt uppta en bestämmelse som uppmanar var och en att anmäla flagranta fall av vanvård till barnavårdsnämnd. Olägenheterna av en sådan bestämmelse anses dock inte vara stora. Risk för obefogade anmälningar torde föreligga oavsett lagstiftningens innehåll i detta hänseende. Å andra sidan kan enligt promemorian en till allmänheten riktad maning att fästa myndigheternas uppmärksamhet på befarade eller inträffade fall av misshandel eller liknande missförhållanden kanske föranleda enskilda personer att övervinna sin motvilja

att ingripa. Det anses inte heller uteslutet att ett sådant lagbud efter hand kan påverka allmänheten att mera aktivt medverka i strävandena att skydda de underåriga. De danska erfarenheterna torde enligt promemorian inte föranleda annat bedömande. Med hänsyn inte minst till de nyligen uppdagade fallen av barnmisshandel synes det enligt promemorian angeläget att ta till vara alla möjligheter att stärka skyddet för de underåriga. Slutatsen blir att övervägande skäl talar för att lagstiftningsåtgärder vidtas.

Enligt promemorian bör bestämmelsen i överensstämmelse med barnavårdskommitténs förslag få formen av en rekommendation. Då dess syfte i första hand är att bereda barn och ungdom ett ökat skydd mot misshandel från vårdnadshavares sida anses tillämpningsområdet kunna begränsas i förhållande till kommittéförslaget. Det anses emellertid påkallat att understryka vikten av att myndigheterna underrättas också i fall, då den underårige utsätts för annan fara till sin kroppsliga och själsliga hälsa. Bestämmelsen bör därför enligt promemorian i anslutning till 25 § första stycket a) BvL få det innehållet att var och en som erhållit kännedom om att någon, som ej fyllt 18 år, misshandlas i hemmet eller eljest där behandlas på sådant sätt att hans kroppsliga eller själsliga hälsa utsätts för fara bör anmäla detta till barnavårdsnämnd. Enligt förslaget skall bestämmelsen införas i BvL som ett nytt andra stycke i 93 §.

Remissyttrandena

Departementspromemorian har fått ett övervägande positivt mottagande av remissinstanserna. Några remissinstanser ifrågasätter dock, om de föreslagna lagändringarna över huvud taget kan få någon större praktisk betydelse. Särskilt förslaget till ändring i FB kritiseras som inte tillräckligt långtgående.

Vad först angår åtgärder i allmänhet för att motverka barnmisshandel anför *justitiekanslern* att de på senare tid uppdagade fallen av barnmisshandel gör det angeläget att alla möjligheter att stärka skyddet för de underåriga tas till vara. *Barnavårdsnämnden i Stockholm* finner att departementspromemorian ger anledning att understryka önskemålet om en genomgång av tänkbara praktiska åtgärder. Nämnden anser det kunna förväntas att medicinalstyrelsens undersökning skall ge vägledning om lämplig inriktning av åtgärderna. Erfarenheterna anses emellertid göra det angeläget att barnavårdsnämnderna omedelbart skärper sin vaksamhet. *Stadsförbundet* finner att det är angeläget att medicinalstyrelsen får möjlighet att med största skyndsamhet genomföra sin undersökning för att förebyggande åtgärder, framför allt av mentalhygieniskt och psykiatriskt slag, skall kunna vidtas. *Sveriges husmodersföreningars riksförbund* uttalar den förhoppningen att medicinalstyrelsens undersökning kom-

mer att utmytna i förslag om föräldrautbildning och förstärkt psykologisk rådgivning samt annan upplysningsverksamhet. *Folkpartiets kvinnoförbund* understryker vikten av en förbättrad upplysning, rådgivning och hjälp till föräldrar och andra fostrare. Förbundet föreslår att frågan om en effektiv organisation av föräldrakurser och vidgad psykologisk rådgivning till föräldrar snarast utreds. Även *Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund* framhåller nödvändigheten av ökad upplysning bland föräldrar om vådorna och olämpligheten av aga. Enligt *barnavårdsnämnden i Malmö* har en viss ökning av antalet anmälningar om barnmisshandel skett under påverkan av TV-program och den senaste tidens livliga pressdebatt. Man bör därför fortlöpande söka påverka allmänheten att anmäla barnmisshandel genom propaganda via massmedia, vid föräldramöten och på annat sätt.

Beträffande behovet av lagstiftningsåtgärder framhåller *hovrätten över Skåne och Blekinge* att även åtgärder med det begränsade syfte som avses i promemorian kan vara av stor betydelse. *Högerpartiets kvinnoförbund* tillstyrker de föreslagna lagändringarna bl. a. därför att varje lagstiftningsåtgärd ger tillfälle att bland allmänheten aktualisera bestämmelserna. *Centerns kvinnoförbund* och *Sveriges husmodersföreningars riksförbund* hälsar promemorieförslagen med tillfredsställelse mot bakgrund av de på senare tid uppdagade fallen av grov barnmisshandel. *Justitiekanslern* finner det däremot tveksamt om man genom ändringar i gällande lagstiftning i nämnvärd mån kan minska riskerna för nya fall av barnmisshandel. Särskilt måste man enligt justitiekanslern hysa tvekan om det praktiska värdet av en sådan ändring som föreslås beträffande 6 kap. 3 § FB. Åtgärder av annat slag anses främst vara av betydelse.

Den föreslagna ändringen i FB tillstyrks eller lämnas utan erinran av *medicinalstyrelsen, skolöverstyrelsen, barnavårdsnämnderna i Stockholm och Göteborg, kommunförbundet, Högerpartiets kvinnoförbund, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund* och *Sveriges husmodersföreningars riksförbund*. Enligt *stadsförbundets* mening är det inte uteslutet att lagändringen så småningom kan påverka allmänhetens inställning till kroppsgan som uppfostringsmedel och därmed öka utsikterna att avslöja misshandelsfallen. Om och i vad mån denna verkan kan fås anser förbundet i första hand bero på hur lagändringen görs känd och senare ständigt understryks genom undervisning och upplysning. Ett klarare avståndstagande från kroppsgan som uppfostringsmedel förordas av *hovrätten över Skåne och Blekinge, socialstyrelsen, Folkpartiets kvinnoförbund* och *Centerns kvinnoförbund*. *Barnavårdsnämnden i Malmö* finner det onödigt att innan medicinalstyrelsens undersökning slutförts i all hast göra en redaktionell jämkning av formuleringen som knappast skulle uppmärksammas utanför fackmännens krets. Nämnden avstyrker därför förslaget i denna del.

I frågan om kroppsgaga helt bör förbjudas som uppfostringsmedel råder delade meningar bland remissinstanserna. Å ena sidan anser *medicinalstyrelsen* att det vore naturligt och riktigt att helt förbjuda aga. Denna betecknas som förkastlig från medicinska och barnpsykologiska synpunkter. Enligt styrelsen torde det emellertid tyvärr förhålla sig så att ett dylikt stadgande skulle sakna stöd i det allmänna rättsmedvetandet och inte komma att åtlydas. I samma riktning uttalar sig *Sveriges husmodersföreningars riksförbund*. Även *stadsförbundet* delar bedömningen i promemorian av allmänhetens inställning till frågan om ett förbud mot kroppsgaga. Förbundet konstaterar också att kännedom saknas om det komplex av orsaker som bestämmer allmänhetens attityd härvidlag. Därigenom begränsas möjligheterna att påverka den allmänna opinionen. *Högerpartiets kvinnoförbund* tror inte att man uppnår syftet att förebygga barnmisshandel genom att i lagen inskriva förbud mot aga.

Å andra sidan hävdar *Folkpartiets kvinnoförbund* att det över huvud bör vara förbjudet att slå barn. Enligt förbundets mening bör lagstiftningen utformas så att den kan påverka det allmänna rättsmedvetandet och inte låta sig ledas av en förlegad opinion, för vilken stryk är ett godtagbart uppfostringsmedel. Liknande tankegångar kommer till uttryck i yttrandet från *hovrätten över Skåne och Blekinge*. Hovrätten anför att man inte bör bortse från att de påvisade fallen av grov barnmisshandel inte kan vara någon isolerad företeelse. Omständigheterna talar enligt hovrättens mening för att man här har att göra med en utbredd ovana hos grupper av befolkningen att gripa till våld mot barn. Att sådana övergrepp ofta är förenade med spritmissbruk, asocialt levnadssätt och torftiga hemförhållanden gör saken bara än mer allvarlig. Enligt hovrätten kan man utgå från att barnmisshandeln har utbredda skadeverkningar och att man däri har att söka en källa till människors misslyckanden senare i livet.

Hovrätten tar upp frågan om förhållandet mellan misshandel och kroppsgaga. Hovrätten anser, att de uttalanden vid förarbetena till FB som åberopas i promemorian är föråldrade och inte utgör någon hållbar invändning mot en mera radikal ändring av 6 kap. 3 § FB. Sådan lindrig aga som kan vara medgiven enligt FB faller utan några särskilda förbehåll utanför vad som i brottsbalken avses med misshandel. Å andra sidan är ett överskridande av aganderätten redan nu straffbar, även om gärningen blott kan betecknas som ringa misshandel. Denna gränsdragning torde enligt hovrättens mening vara fullt godtagbar. Hovrätten anser att det saknas anledning att befara att mera bestämda uttalanden från statsmakternas sida mot barnmisshandel och kroppsgaga skulle leda till överdrivna ingripanden i bagatellartade fall. Hänsyn anses också böra tas till att åtalsreglerna har fått ett sådant innehåll att en alltför rigorös tillämpning i ringa fall skall kunna undvikas. Om åtal likväl väcks, kan domstolen i vissa uppenbara fall ned-sätta eller efterge påföljd.

Även i frågan om utformningen av 6 kap. 3 § FB råder delade meningar bland remissinstanserna. Enligt *medicinalstyrelsen* torde förslaget vara den bästa lösning som f. n. kan erhållas, när det gäller att lagstiftningsvägen komma till rätta med missförhållandena på uppfostrans område. Genom förslaget ges, anser styrelsen, klart uttryck för lagstiftarens restriktiva inställning till agan som uppfostringsmedel. Som sådant tillstyrker styrelsen förslaget i avvaktan på det generella förbud mot all aga som så småningom måste bli möjligt att meddela. *Barnavårdsnämnden i Stockholm*, *Högerpartiets kvinnoförbund*, *Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund* och *Sveriges husmodersföreningars riksförbund* motiverar sina positiva ställningstaganden på liknande sätt.

Justitiekanslern, *hovrätten över Skåne och Blekinge*, *socialstyrelsen*, *Folkpartiets kvinnoförbund* och *Centerns kvinnoförbund* har vissa invändningar mot den föreslagna lagtexten. *Justitiekanslern* anser att denna knappast tillgodoser sitt syfte att klargöra lagstiftarens inställning till kroppsaga. Stadgandet anses hellre böra få en formulering av innebörd att kroppsaga i princip bör undvikas. Vidare synes det justitiekanslern mindre tillfredsställande att i FB införa ett uttryckligt förbud mot att använda olämpliga uppfostringsmedel. Ett sådant förbud kommer till den del det avser andra handlingar än sådana som är straffbelagda i brottsbalken att sakna straffsanktion. Ett av lagstiftaren uppställt formligt förbud mot olämpliga uppfostringsmedel bör enligt justitiekanslerns mening principiellt framgå av brottsbalkens sammanställd med föreskrift i FB om vad som är tillåtet i förevarande hänseende. Inte heller *socialstyrelsen* anser att den föreslagna lagtexten tillräckligt tydligt markerar lagstiftarens restriktiva inställning till kroppsagan.

Hovrätten över Skåne och Blekinge finner att förslaget inte går tillräckligt långt för att undanröja de missförstånd som den nuvarande avfattningen kan framkalla. *Folkpartiets kvinnoförbund* finner förslaget otillräckligt. *Centerns kvinnoförbund* ifrågasätter om inte en ytterligare skärpning kan vara befogad. Den sista punkten i förslaget anses något vagt utformad, varigenom alltför stort utrymme lämnas åt tillämpningen. De båda kvinnoförbunden erinrar i sammanhanget om de psykiska skadeverkningarna av tillrättavisningar. *Centerns kvinnoförbund* finner att dessa verkningar har ägnats mindre uppmärksamhet genom att man i lagstiftning och rättspraxis alltför ensidigt tänkt på de fysiska effekterna av olämpliga uppfostringsmedel. Det synes förbundet nödvändigt att i 3 § klart säga ut att både fysiska och psykiska skadeverkningar avses. *Folkpartiets kvinnoförbund* föreslår, att lagrummet får en starkare formulering, exempelvis av innebörd att uppfostringsmedel som kan förorsaka barn skada eller som är direkt olämpliga med hänsyn till barnets ålder och övriga omständigheter inte får användas. En möjlig följd av detta förslag är enligt förbundet att även fall av aga där ingen skada uppkommit anmäls. Förbundet framhåller att

för dessa fall finns möjligt att underlåta åtal. Det kunde också övervägas att frågan om åtal i dessa fall underställs riksåklagaren för avgörande. Huvudsaken är enligt förbundets mening att man på lång sikt får till stånd en förändring av tänkesättet beträffande äga och att alla allvarliga fall åtalas.

Hovrätten över Skåne och Blekinge finner att förslaget visserligen innebär någon förbättring genom att betona att olämpliga uppfostringsmedel är otillåtna. Den grundsyn på uppfostringsproblemet som paragrafen förutsätter betecknas emellertid som otidsenlig. Kroppsaga godtas sålunda som ett uppfostringsmedel. Den är tillätlig, förutsatt att den är anpassad efter barnets ålder och i övrigt måttfull.

Socialstyrelsen vänder sig mot uttrycket »tillrättavisa». Detta anses lätt leda tanken till straff av olika slag, vilket är mindre lyckligt. Styrelsen föreslår därför att orden »och äga tillrättavisa det» skall utgå ur lagtexten. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* finner att bestämmelsen som parallell till 6 kap. 2 § FB bör ange de mest elementära dragen i den psykiska omvårdnad som föräldrar bör bereda sina barn. Hovrätten syftar på en trygg uppfostringsmiljö och föräldrar som inser att deras roll som fostrare består främst i att barnet under uppväxttidens skiftande faser identifierar sig med dem, jämför sig med dem och efterliknar dem. Enligt hovrättens mening bör lagrummet i en första sats ange att föräldrarna har uppsikt över barnet. Därefter bör utsägas att föräldrarna städse skall iaktta barnets bästa samt ge det trygghet och ett gott föredöme.

Det föreslagna tillägget till 93 § BvL får ett i huvudsak positivt mottagande av remissinstanserna. Förslaget tillstyrks av *hovrätten över Skåne och Blekinge*, *medicinalstyrelsen*, *skolöverstyrelsen*, *kommunförbundet*, *Högerpartiets kvinnoförbund*, *Centerns kvinnoförbund* och *Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund*. *Medicinalstyrelsen* framhåller att ett genomförande av den föreslagna ändringen i FB givetvis inte kommer att få till följd att barnmisshandeln försvinner. De som gör sig skyldiga till barnmisshandel torde ofta vara sjuka människor beträffande vilka det är tveksamt, om de i sitt handlande låter sig påverkas av lagbestämmelser. Enligt styrelsens mening är därför en skärpt uppmärksamhet från allmänhetens sida av största vikt liksom att barnavårdsnämnderna i tid får kännedom om befarade eller inträffade fall av barnmisshandel. Från dessa synpunkter torde enligt styrelsen den föreslagna ändringen vara av värde. *Barnavårdsnämnden i Göteborg* finner under hänvisning till de danska erfarenheterna att man inte bör vänta sig att tillägget kommer att ha någon verkan som i påtaglig grad minskar risken för barnmisshandel. I den mån en sådan bestämmelse blir känd, kan den emellertid kanske föranleda enskilda personer att övervinna sin motvilja att ingripa, när misstanke föreligger om barnmisshandel eller liknande förhållanden. *Högerpartiets kvinnoförbund* anser att allmänhetens stora betydelse för möjligheten att av-

värja barnmisshandel är uppenbar. En rekommendation till envar att anmäla sådana fall till barnavårdsmyndighet borde enligt förbundet kunna uppmuntra till ökad vaksamhet och beslutsamhet, när det gäller att ingripa. *Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund* anser förslaget innebära ett väsentligt tillägg till BvL.

Även *socialstyrelsen* och *Sveriges husmodersföreningars riksförbund* tillstyrker i princip förslaget men har vissa erinringar mot utformningen. Med hänsyn till den i olika sammanhang påtalade risken för obefogade anmälningar ifrågasätter *socialstyrelsen* om inte orden »erhållit kännedom om» bör utbytas mot »ha välgrundad anledning antaga». Om så sker anses både allmänheten och barnavårdsnämnderna redan vid studium av lagtexten få en påminnelse om det nödvändiga i vaksamhet, när det gäller otillräckligt underbyggda misstankar. Genom en sådan formulering vinnns enligt styrelsen också att anmälningsskyldighet otvivelaktigt får anses föreligga, om någon visserligen inte har fullständig kännedom om vad som förekommit men omständigheterna ger vederbörande grundad anledning att misstänka sådana förhållanden som hör medföra anmälan till barnavårdsnämnd. *Riksförbundet* förordar att ordet »hör» ersätts med »skall».

Folkpartiets kvinnoförbund anser att förslaget är alltför uttunnat. Även den som misstänker att barn misshandlas bör anmäla detta. Risken för obefogade anmälningar anses ha sekundär betydelse. Det är enligt förbundets mening bättre med vissa obefogade anmälningar än att ett enda barn som utsätts för fara inte får hjälp. Förbundet föreslår därför att orden »eller misstänker» intas efter orden »erhållit kännedom om».

Några remissinstanser uttrycker tvekan om värdet av den föreslagna lagändringen. *Justitiekanslern* anser det visserligen önskvärt att enskild person som får kännedom om att underårig utsätts för misshandel eller annan vanvård gör anmälan härom till barnavårdsnämnden. *Justitiekanslern* finner det dock tveksamt om ett stadgande av den föreslagna innebörden har någon egentlig praktisk betydelse. Viss risk anses också föreligga för anmälningar i oträngt mål. De olägenheter som kan vara förbundna med den föreslagna bestämmelsen finner justitiekanslern dock inte vara sådana att förslaget bör avstyrkas. *Barnavårdsnämnden i Malmö* hyser ingen större tilltro till värdet av i lagtext intagna rekommendationer. Dessa torde nämligen i allmänhet endast följas av dem som utan rekommendationer handlar i överensstämmelse med vad sådana skulle innehålla. Trots denna principiella inställning tillstyrker nämnden förslaget i förhoppning att det kan ha någon effekt. *Stadsförbundet* erinrar om sitt negativa ställningstagande till barnavårdskommitténs förslag. Såvitt förbundet kan finna kan värdet av ett stadgande om en allmän, ej straffsanktionerad anmälningsskyldighet alltjämt ifrågasättas. Enligt förbundets mening är det dock inte uteslutet att en i lag uttryckt uppmaning att an-

måla barnmisshandel kan vidga myndigheternas möjligheter att få kännedom om sådana övergrepp. Förbundet finner därför att denna utväg bör prövas.

Stadsförbundet är tveksamt om lämpligheten av att föreskriva anmälningsskyldighet för de fall där underårig anses utsatt för annan fara till sin kroppsliga eller själsliga hälsa än misshandel. Förbundet finner det vanskligt med en sådan utvidgning som inte sällan innefattar svåra bedömanden. Det måste enligt förbundets mening beaktas att det här gäller förhållanden som ofta är mycket svåra att leda i bevis.

Några remissinstanser berör frågan om stadgandet bör göras kategoriskt och förenas med straffsanktion. *Barnavårdsnämnden i Göteborg* erinrar om att formuleringen inte innebär anmälningsskyldighet. En kategorisk bestämmelse i så grannliga och svårbedömda ärenden som det i regel är fråga om torde enligt nämnden inte vara ändamålsenlig. Enligt *barnavårdsnämnden i Stockholm* har det av ganska uppenbara skäl inte funnits möjlighet att göra bestämmelsen kategorisk och straffsanktionerad. Med hänsyn härtill finner nämnden det tveksamt om stadgandet hör hemma i lagen. *Högerpartiets kvinnoförbund* anser en straffsanktionerad bestämmelse inte tillräddlig, eftersom några påtagliga fördelar inte torde stå att vinna med detta. Mot lagstadgad anmälningsskyldighet talar enligt *Sveriges husmodersföreningars riksförbund* erfarenheterna från Danmark. Förbundet anser att samma effekt nås med den föreslagna formuleringen.

Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund anser det viktigt att uppgiftslämnare får anonymitetsskydd. Vetskapen om att vederbörandes namn inte blir allmänt känt torde enligt förbundets mening vara den bästa garantin för att fallen av barnmisshandel verkligen kommer till myndigheternas kännedom. Förbundet understryker särskilt vikten av att den föreslagna ändringen i BvL kompletteras med ett anonymitetsskydd för uppgiftslämnare. *Centerns kvinnoförbund* gör liknande uttalanden.

Departementschefen

De fall av barnmisshandel som avslöjats på senare tid har med rätta upprört allmänheten. De har åter riktat uppmärksamheten på samhällets möjligheter att ingripa till skydd för barnen.

Vårdsnaden om barn innebär enligt FB bl. a. skyldighet att ge barnet en sorgfällig uppfostran och att ha uppsikt över barnet. För barnets tillrättavisaande får enligt 6 kap. 3 § FB användas de uppfostringsmedel som kan anses lämpliga med hänsyn till barnets ålder och övriga omständigheter. Med denna formulering har lagstiftaren velat utmärka att kroppslig tillrättavisaande helst bör undvikas och att aga bör utövas inom snäva gränser, när den anses erforderlig. Barnavårdsnämnden har genom regler i FB fått vissa möjligheter att ingripa bl. a. mot missbruk av denna s. k. aganderätt. Sålunda

kan enligt 6 kap. 6 § FB grovt missbruk eller grov försummelse vid utövande av vårdnaden medföra att denna fråntas vårdnadshavaren. Barnavårdsnämnd kan ta initiativ till sådan åtgärd. Också bestämmelserna i 8 kap. FB om barnavårdsman, vilken förordnas av nämnden, är av betydelse i sammanhanget. Missbruk av aganderätten kan även beivras med stöd av brottsbalken.

Viktiga befogenheter och skyldigheter när det gäller att skydda barn mot misshandel och annan vanvård tillkommer barnavårdsnämnden vidare enligt BvL. Enligt 25 § BvL skall nämnden ingripa med förebyggande åtgärder eller omhändertagande för samhällsvård bl. a. när barn misshandlas i hemmet eller eljest där behandlas på ett sådant sätt att dess kroppsliga eller själsliga hälsa utsätts för fara. Nämnden kan också ta barnet om hand, om det finns sannolika skäl att anta att misshandel förekommer. Enligt 93 § BvL åligger det myndigheter, vars verksamhet berör barnavården, och befattningshavare hos sådana myndigheter samt lärar- och sjukvårdspersonal, som inte är i allmän tjänst, att göra anmälan till barnavårdsnämnd, om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan ge nämnden anledning att ingripa.

I den allmänna debatten har satts i fråga, om nu nämnda bestämmelser ger barnen ett tillräckligt skydd. Diskussionen har rört bl. a. möjligheterna att införa förbud mot kroppsgaga och en generell skyldighet att anmäla misshandelsfall till barnavårdsnämnd. Efter framställning av 1965 års riksdag har medicinalstyrelsen fått i uppdrag att undersöka kända fall av barnmisshandel. Avsikten med uppdraget är att få ett bättre underlag för bedömandet av vilka åtgärder i form av familjerådgivning, upplysningsverksamhet e. d. som kan vara lämpliga.

I den inom justitiedepartementet upprättade promemorian behandlas båda de förut nämnda frågorna om möjligheterna att införa förbud mot kroppsgaga och en generell skyldighet att anmäla misshandelsfall till barnavårdsnämnd. I promemorian föreslås en omformulering av 6 kap. 3 § FB i syfte att ge ett tydligare uttryck för lagstiftarens restriktiva inställning till kroppsgagan som uppfostringsmedel. Vidare föreslås ett tillägg till 93 § BvL av innebörd att var och en bör göra anmälan till barnavårdsnämnd, när han får kännedom om att barn misshandlas i hemmet eller eljest behandlas olämpligt där, så att fara uppkommer för barnets kroppsliga eller själsliga hälsa. Enligt promemorian är det tveksamt om omedelbara ändringar i lagstiftningen kan i nämnvärd grad minska riskerna för nya fall av barnmisshandel. Det anses emellertid möjligt att genom de föreslagna lagändringarna stödja arbetet på effektiva åtgärder mot sådana företeelser. Remissinstanserna ansluter sig i princip till promemorians uppfattning om effekten av lagstiftningsåtgärder. Även jag anser det mindre sannolikt att lagstiftningsåtgärder kan få någon större praktisk betydelse. Jag anser det emellertid angeläget att alla möjligheter att förbättra barnens skydd tas till vara. De lag-

ändringar som föreslås i promemorian har fått ett övervägande positivt mottagande av remissinstanserna och en lagstiftning i föreslagen riktning bör därför enligt min mening nu genomföras.

Vid tillkomsten av lagen den 11 juni 1920 (nr 407) om barn i äktenskap utgick man från att rätten och plikten att uppfostra barnet ofrånkomligt måste medföra befogethet att vid behov tillgripa kroppslig aga. Sedan dess har den allmänna uppfattningen allt mer bestämt tagit avstånd från denna metod att tillrättavisa barn. Som tidigare berörts vilar 6 kap. 3 § FB på den principiella uppfattningen att kroppssaga i princip bör undvikas. Detta underströks av föredragande departementschefen vid remissen till lagrådet av förslaget till FB. Den rätt att aga som tidigare tillkom andra uppfostrare än föräldrar och vårdnadshavare har numera upphävts.

Aganderättens närmare innebörd är väl inte helt entydig. I allmänhet torde som kroppssaga uppfattas varje handling, varigenom barnet tillfogas smärta. I rättspraxis (se NJA I 1957 s. 593) har också vissa former av frihetsberövande hänförts till aga. För egen del ansluter jag mig till den uppfattning som allmänt kommer till uttryck i remissyttrandena, att våld i alla former mot barnets person är olämpligt.

På vårdnadshavare vilar i första hand ansvaret för att barnet erhåller en sorgfällig uppfostran. Detta ansvar kan sägas åvila honom främst i förhållande till barnet självt. Vårdnadshavaren bör, som hovrätten över Skåne och Blekinge uttrycker det, iaktta barnets bästa och ge det trygghet och ett gott föredöme. Han har också skyldighet att ha uppsikt över barnet. Därmed åvilar honom ett ansvar även mot tredje man för att barnet inte brister i ordning. Vårdnadshavaren skall sålunda övervaka barnet så att det exempelvis hindras att skada sig självt eller annans person eller egendom liksom att begå brott. Uppsiktsskyldigheten får i vissa hänseenden sitt närmare innehåll av särskilda bestämmelser inom olika områden av lagstiftningen. Först kan nämnas den i BvL föreskrivna befogetheten för barnavårdsnämnd att ingripa, när underårig genom sitt levnadssätt visar sig behöva särskilda tillrättaförande åtgärder från samhällets sida. Försummelse vid uppsiktspliktens utövande kan vidare medföra skadeståndsskyldighet för vårdnadshavaren. Om underårig åläggs skadeståndsskyldighet enligt 6 kap. 6 § strafflagen, har han regressrätt mot den som har vållat skadan genom underlåten vård om hans person. Som berörts i den inledande redogörelsen kan försummelse av vårdnadspikten i vissa fall också medföra straffansvar för vårdnadshavaren.

Med hänsyn till de förpliktelser som sålunda vilar på vårdnadshavaren kan inte bortses från att vissa konfliktsituationer kan uppkomma även i det mest harmoniska familjeförhållande. Föräldrarna kan bli tvungna att övervinna ett visst motstånd från barnets sida när det gäller att se till att barnet inte skadar sig självt eller andra eller till äventyrs begår brott. Även i

övrigt kan barnets beteende inte alltid påverkas i önskvärd riktning utan någon form av kroppslig tillrättavisning. Med hänsyn till det straff- och skadeståndsansvar som kan drabba inte bara barnen utan även vårdnadshavare, om uppsiktsplikten försummas, bör enligt min mening inte varje form av kroppslig tillrättavisning vara förbjuden i lag.

Fastän jag ansluter mig till uppfattningen att kroppssaga är ett olämpligt uppfostringsmedel, är jag alltså inte beredd att förorda en sådan ändring av 6 kap. 3 § FB att kroppssaga förbjuds. Den restriktiva inställning till kroppssagan som uppfostringsmedel som jag tidigare gett uttryck för torde emellertid böra komma till tydligare uttryck i lagtexten. Det bör ske genom att 6 kap. 3 § FB omformuleras i den riktning som föreslås i promemorian. Lagrummet bör sålunda till en början liksom f. n. ange, att föräldrarna har uppsikt över barnet. Därefter bör i huvudsaklig överensstämmelse med promemorieförslaget utsägas, att för barnets tillrättavisande inte får användas andra uppfostringsmedel än sådana som är lämpliga med hänsyn till barnets ålder och övriga omständigheter.

I promemorian föreslås vidare, som jag tidigare nämnt, ett tillägg till 93 § BvL av innebörd att var och en uppmanas att till barnavårdsnämnden anmäla sin kännedom om fall av misshandel och annan olämplig behandling av barn. Av den inledande redogörelsen framgår att barnavårdskommittén på sin tid föreslog en liknande föreskrift vilken emellertid inte upphöjdes till lag. Kommittéförslaget gick längre än promemorieförslaget genom att uppmana till anmälan också av fall där barnavårdsnämnd hade att ingripa för att tillrättaföra den underårige. Den kritik som riktades mot kommittéförslaget, bl. a. av justitiekanslern och stadsförbundet, gick framför allt ut på att bestämmelsen saknade praktisk betydelse och kunde ge anledning till obefogade anmälningar. Liknande invändningar har gjorts också mot promemorieförslaget. Justitiekanslern anser emellertid, att de olägenheter som kan vara förbundna med den föreslagna bestämmelsen inte är sådana att förslaget bör avstyrkas. Stadsförbundet finner det inte uteslutet att en i lag uttryckt uppmaning att anmäla misshandel kan vidga myndigheternas möjligheter att få kännedom om sådana övergrepp. Liknande synpunkter framförs också i andra yttranden.

Som framhålls både i promemorian och i remissyttrandena är det angeläget att misshandelsfallen så tidigt som möjligt kommer till myndigheternas kännedom. Det är uppenbart att allmänhetens medverkan i detta hänseende är av stor betydelse. Jag kan i likhet med flera remissinstanser ansluta mig till vad som uttalas i promemorian om att olägenheterna av den föreslagna bestämmelsen inte bör bli särskilt stora. Redan det förhållandet att ingen remissinstans har avstyrkt förslaget tyder enligt min mening på att betänkligheterna måste vika inför det påtagliga behovet av ökat skydd för barnen. Jag förordar därför att promemorieförslaget i princip läggs till grund för lagstiftning.

Beträffande bestämmelsens närmare utformning har en remissinstans ansett, att anmälan bör göras så snart vederbörande har välgrundad anledning anta att vanvård föreligger. Enligt en annan mening bör anmälan göras redan vid misstanke om vanvård. Promemorieförslaget ansluter emellertid i denna del till avfattningen av 93 § BvL. Som jag tidigare nämnt, åligger det enligt detta stadgande vissa myndigheter och befattningshavare att till barnavårdsnämnd anmäla sådant som de i sin verksamhet erhållit kännedom om av beskaffenhet att föranleda nämndens ingripande. Jag finner inte anledning att frånga förslaget på denna punkt. Det har vidare ansetts vara tveksamt, om uppmaningen att anmäla bör omfatta också de fall då underårig är utsatt för annan olämplig behandling än misshandel. Förslaget ansluter här till några av de i 25 § första stycket a) BvL uppställda förutsättningarna för barnavårdsnämnds ingripande. Av förarbetena till sistnämnda bestämmelse framgår, att till annan olämplig behandling kan hänföras åtskilliga fall som kan vara svåra att bedöma, exempelvis fara på grund av psykisk sjukdom hos vårdnadshavaren, undernäring hos barnet eller fostern genom s. k. andlig terror. Som jag tidigare berört faller vidare vissa former av olämpliga ingripanden mot barnets person utanför misshandelsbegreppet. Barnens behov av skydd är också i dessa fall högst påtagligt. Jag är därför beredd att även i denna del biträda promemorieförslaget. Jag delar uppfattningen att stadgandet inte bör göras kategoriskt och straffsanktionerat. I huvudsaklig överensstämmelse med promemorians förslag bör således till 93 § BvL fogas ett nytt andra stycke av innehåll att den som får kännedom om att någon, som ej fyllt 18 år, misshandlas i hemmet eller eljest där behandlas på sådant sätt att hans kroppsliga eller själsliga hälsa utsätts för fara, bör anmäla detta till barnavårdsnämnd.

Den i ett par remissyttranden berörda frågan om anonymitetsskydd för anmälare anser jag mig inte böra ta upp till behandling i detta sammanhang.

De förordade lagändringarna bör träda i kraft den 1 juli 1966.

II. Överförmyndares samtycke vid omyndigs upptagande av lån

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt 15 kap. 14 § första stycket FB är det förbjudet för förmyndare att utan överförmyndarens samtycke ta upp lån eller ingå växelförbindelse på den omyndiges vägnar. Överförmyndarens samtycke behövs inte, om åtgärden faller inom området för rörelse som förmyndaren driver för den omyndiges räkning med överförmyndarens samtycke. Samtycke behövs inte heller i fråga om lån mot säkerhet av inteckning i omyndigs fasta egendom eller tomträtt, om lånet tas upp inom tre månader från det inteckningen meddelades och förmyndaren därvid inte efterger de villkor som anges i det inteck-

nade skuldebrevet. För inteckning i omyndigs fasta egendom fordras rättens tillstånd. Bestämmelserna avser att bereda omyndig skydd mot onödig skuldsättning och alltför betungande återbetalningsskyldighet.

Statligt studiestöd lämnas f. n. i form av studiehjälp eller studiemedel. Studiehjälp utgår för studier vid bl. a. gymnasier, yrkesskolor och fackskolor. Studiemedel utgår för studier vid universitet, högskolor, seminarier m. m.

Bestämmelser om studiehjälp finns i studiehjälpsreglementet den 4 juni 1964 (nr 402, ändrat 1965: 248) och i kungörelsen samma dag (nr 502, ändrad 1964: 616 och 1965: 381) med tillämpningsbestämmelser till studiehjälpsreglementet m. m. Studiehjälp lämnas dels som studiebidrag dels som studielån. Studielån beviljas på ansökan efter behovsprövning. Högsta belopp är 5 000 kronor för läsår. Lånen löper med ränta under hela lånetiden. De skall återbetalas genom årliga amorteringar. Den första amorteringen skall i regel inte göras förrän under tredje året efter det då utbildningen har avslutats. Lånet skall ha slutbetalats före utgången av tjugonde året efter den första amorteringen. Låntagare kan på grund av varaktigt nedsatt betalningsförmåga helt eller delvis befrias från återbetalningsskyldighet. Avlider låntagaren bortfaller återbetalningsskyldigheten beträffande den del av lånet som inte har förfallit till betalning vid tiden för dödsfallet.

Beslut om studielån meddelas av centrala studiehjälpsnämnden. Nämndens beslut kan inte överklagas. Studielån utlämnas av poststyrelsen efter skriftlig rekvisition av låntagaren. Vid rekvisition skall fogas intyg av rektor att låntagaren bedriver de studier för vilka lånet beviljats. När studielånet tas ut, skall låntagaren avlämna skuldförbindelse på lånet till poststyrelsen. Enligt 24 § kungörelsen med tillämpningsbestämmelser skall på skuldförbindelse av omyndig ha tecknats samtycke av hans förmyndare. Stadgandet innehåller också en hänvisning till FB:s bestämmelser om samtycke av överförmyndare.

Studiemedelsförordningen den 4 juni 1964 (nr 401) och studiemedelskungörelsen den 24 september 1964 (nr 592, ändrad 1965: 384) innehåller bestämmelser om studiemedel. Belopp som har erhållits som studiemedel skall återbetalas i den mån de inte utgör studiebidrag. Studiemedel utgår till nyinskrivna studerande utan prövning av studielämpligheten. För övriga kategorier studerande sker sådan prövning. Studiemedel får inte utan särskilda skäl utgå för mer än sammanlagt 16 terminer. Studiemedel beräknas för termin och utgår enligt huvudregeln med 70 % av basbeloppet enligt lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring. Studiemedelsbeloppets storlek minskas i proportion till den studerandes och hans makes inkomst och förmögenhet. Utgående studiemedel är i första hand studiebidrag, dock högst 875 kronor per termin. Återbetalning görs genom årliga avgifter. Även avgifternas storlek har anknutits till basbeloppet enligt lagen om all-

mån försäkring och påverkas av den återbetalningsskyldiges och hans makes inkomst och förmögenhet. Återbetalningsskyldigheten upphör när samma antal basbelopp har återbetalats som det antal vilket har erhållits i form av återbetalningspliktiga studiemedel. Skyldigheten bortfaller när den återbetalningsskyldige fyller 65 år eller dessförinnan avlider.

Studiemedel beviljas på ansökan. Enligt 6 § studiemedelskungörelsen skall på ansökan av omyndig ha tecknats samtycke av hans förmyndare. Även detta stadgande innehåller en hänvisning till FB:s bestämmelser om samtycke av överförmyndare. Såvitt gäller studier i Sverige prövas ansökan av studiemedelsnämnd. Sådan nämnd finns i varje universitetsstad. Nämnden består av ledamöter som dels förordnas av Kungl. Maj:t, dels representerar lärare och studerande. Nämndens beslut kan överklagas hos centrala studiehjälpsnämnden.

Studiemedel utbetalas av postverket, riksbanken eller annan penninginrättning som har förklarat sig beredd att medverka vid utbetalning av studiemedel på de villkor Kungl. Maj:t bestämmer. Medlen utbetalas för högst en termin i sänder. Någon särskild skuldförbindelse utfärdas inte.

Enligt kungörelsen den 29 juni 1946 (nr 570) om statliga bosättningslån (omtryckt 1953: 330, ändrad senast 1965: 165) kan trolovade, äkta makar eller ogift moder eller fader med minderårigt barn under vissa villkor på ansökan få bosättningslån. Lån beviljas för inköp av möbler, andra bosättningsföremål, redskap, verktyg eller liknande föremål, som kan underlätta hemarbetet eller vara av betydelse för hemmets trevnad eller familjens försörjning. Högsta lånebelopp är 5 000 kr. Bosättningslånen avser att möjliggöra bosättning för mindre bemedlade utan den fördyring och otrygghet som ofta är förenad med avbetalningsköp. Bosättningslån löper med ränta och skall återbetalas inom viss tid, i allmänhet fem år efter det lånet erhållits. Lånesökande som på grund av bl. a. studier kan beräknas få svårigheter att avbetala lånet under de första åren kan få uppskov med amortering under högst tre år. Lånet kan efterskänkas helt eller till viss del.

Bosättningslån utgår ur statens bosättningslånefond, som förvaltas av riksbanken. I varje kommun skall finnas ett ortsombud med uppgift att avge yttranden över låneansökningarna. Ansökan prövas av riksbanken, vars beslut inte kan överklagas. Lånet utbetalas av riksbanken mot ett av lånesökanden utfärdat skuldebrev. Är sökanden omyndig, kräver riksbanken att förmyndaren och överförmyndaren har samtyckt till lånet och tecknat godkännande av skuldebrevet.

Förmyndarskapsutredningen

Utredningen konstaterar inledningsvis att allt flera ungdomar som en följd av det nya studiesociala systemet finansierar sin utbildning genom att utnyttja möjligheterna till statligt studiestöd. Överförmyndarens samtycke

är enligt 15 kap. 14 § FB en förutsättning för att omyndig studerande skall kunna få sådant stöd i form av lån. Utvecklingen har därför enligt utredningen medfört en ökad arbetsbelastning hos överförmyndarna. Vidare har låneärendenas behandling fördröjts, vilket har skapat irritation och ofta medfört ökat besvär för allmänheten.

Utredningen betonar att det aktuella stadgandet i FB har tillkommit för att skydda den omyndige mot att belastas med onödigt eller alltför betungande skuldsättning. Statlig myndighet prövar emellertid ansökan om studielån och studiemedel. Prövningen omfattar både ändamålsprövning och behovsprövning. Utredningen anför att reglerna om återbetalningsskyldighet beträffande studielån och studiemedel får anses så utformade att den omyndige inte i efterhand behöver riskera en alltför stor ekonomisk belastning. Prövningen och återbetalningsreglernas utformning innefattar enligt utredningens mening garantier mot onödigt och betungande skuldsättning för den omyndige. Den prövning som i låneärendena åvilar överförmyndaren anses därför i dessa fall inte fylla något självständigt ändamål. Enligt ett av utredningen återgivet uttalande av Föreningen Sveriges överförmyndare har överförmyndarnas granskning av ifrågavarande låneärenden även kommit att inskränka sig till förhållanden av främst formell natur.

Utredningen finner att vad som har anförts om prövning och återbetalningsskyldighet beträffande studielån och studiemedel gäller också i fråga om de statliga bosättningslånen. Ansökningar om statliga bosättningslån förekommer visserligen enligt utredningen inte i samma antal som övriga nu behandlade lån. Den kritik som kan riktas mot att bibehålla kravet på överförmyndarens samtycke till dessa lån gäller emellertid, anför utredningen, med samma styrka för de statliga bosättningslånen.

På grund av det anförda anser utredningen att överförmyndarens samtycke inte bör fordras när det är fråga om statliga lån som upptas för att bereda omyndig hjälp till studier, yrkesutbildning eller bosättning. En undantagsbestämmelse härom föreslås i 15 kap. 14 § FB. Den föreslagna lydelsen är sådan att även eventuella framtida statliga lån för något av angivna ändamål undantas från kravet på överförmyndarens samtycke.

Remissyttrandena

Den föreslagna ändringen i 15 kap. 14 § FB tillstyrks eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser. *Centrala studiehjälpsnämnden* och *studiemedelsnämnden i Lund* begränsar sig härvid till frågan om att slopa kravet på överförmyndares godkännande av lån för studier och yrkesutbildning. *Seco* yttrar sig endast om upptagande av studielån. Förslaget innebär enligt *centrala studiehjälpsnämnden* en väsentligt förenklad handläggning av ärenden rörande statlig studiekredit till omyndiga utan att kontrollen efterställs. *Sveriges förenade studentkårer* anser att detta medför minskad arbetsbelastning för överförmyndarna och studiemedelsnämnderna och en snab-

bare behandling av låneärendena. *Poststyrelsen* finner att reformen skulle innebära en viss arbetsminskning också för postbanken.

Föreningen Sveriges överförmyndare, som i likhet med *överförmyndarnämnden i Stockholm* hälsar utredningens initiativ med tillfredsställelse, anser att lagändringen bör träda i kraft redan den 1 april 1966.

De remissinstanser som närmare berör utredningens motivering instämmer i allt väsentligt i utredningens synpunkter. Sålunda anser *centrala studiehjälpsnämnden* att reglerna för studielån och återbetalningspliktiga studiemedel tillgodoser kravet på skydd för omyndig mot onödig skuldsättning. Nämnden finner också att återbetalningsreglerna tillgodoser rimliga krav på hänsyn till den återbetalningsskyldiges betalningsförmåga. Överförmyndarens prövning av låneärendena anses allmänt sakna verklig betydelse. *Överförmyndarnämnden i Stockholm* upplyser att de ökade möjligheterna till statligt studiestöd för nämndens del har medfört ett betydande merarbete. Det är enligt nämndens mening orealistiskt att anta att överförmyndaren skulle motsätta sig att en omyndig beviljas studiemedel. Förfarandet innebär således endast ett registreringsarbete. Detta anses meningslöst också från den synpunkten att någon redovisning för medelsförbrukningen inte infordras, något som nämnden inte heller finner praktiskt tänkbart. Det nuvarande formkravet uppfattas därför av allmänheten som en irriterande och onödig formalitet. Vad nämnden anför gäller även statliga bosättningslån. I samma riktning uttalar sig *Föreningen Sveriges överförmyndare*.

Fullmäktige i riksbanken fäster uppmärksamheten på att den föreslagna lagtexten kommer att äga tillämpning även på lån som f. n. lämnas ur riksbankens avbetalningslånefond för studier, yrkesutbildning eller bosättning. Sådana lån lämnas enligt fullmäktige i rätt betydande omfattning. I fråga om bosättningslån är det väsentligen fall, då låntagaren har alltför hög inkomst för att kunna få lån ur statens bosättningslånefond. Med hänsyn till den ändamåls- och behovsprövning som sker i riksbanken i avbetalningsärendena och till sättet för indrivning av dessa lån anser fullmäktige att överförmyndarens prövning utan olägenhet kan undvaras också här. I sammanhanget framhåller fullmäktige att kravet på överförmyndarens samtycke till avbetalningslån inte, som vid statliga bosättningslån, har varit enbart en formalitet. Det har enligt fullmäktige förekommit i Stockholm att överförmyndare har vägrat samtycke till att underårig som ingår äktenskap upptar avbetalningslån för att skaffa medel till bosättning.

I några yttranden berörs frågan om att slopa också kravet på förmyndares samtycke vid upptagande av studiemedel. Två ledamöter av *centrala studiehjälpsnämnden* ifrågasätter, om upptagande av återbetalningspliktiga studiemedel kan anses som lån. Härvid åberopas att återbetalningen har utformats som ett avgiftssystem och att återbetalningsskyldigheten knappast kan behandlas som en skuld. Med ett sådant synsätt skulle varken överför-

myndarens eller förmyndarens samtycke behövas vid upptagande av återbetalningspliktiga studiemedel. *Studiemedelsnämnden i Lund* och *fullmäktige i riksbanken* anser att det skulle innebära en betydande arbetslätnad för studiemedelsnämnderna om också kravet på förmyndares samtycke slopas i detta fall och att utredningen bör överväga en ändring av FB i denna riktning.

Departementschefen

Enligt 15 kap. 14 § första stycket FB får förmyndare inte utan överförmyndares samtycke uppta lån eller ingå växelförbindelse på den omyndiges vägnar. Syftet är att skydda den omyndige mot onödig skuldsättning och alltför betungande återbetalningsskyldighet. Bestämmelsen är tillämplig bl. a. då omyndig vill få sådant statligt studiestöd som är förenat med återbetalningsskyldighet eller statligt bosättningslån.

Prövningen av ansökningar om sådant ekonomiskt stöd prövas enligt gällande föreskrifter av statlig myndighet. Prövningen omfattar både ändamålet och behovet. Reglerna om återbetalning är utformade på sådant sätt att återbetalningsskyldighetens omfattning i väsentlig utsträckning bestäms av den återbetalningsskyldiges betalningsförmåga. Förmyndarskapsutredningen har med anledning härav till särskild behandling tagit upp frågan, om överförmyndares samtycke behövs i låneärenden av nu angivet slag. Den behandling ärendena får hos de statliga myndigheterna innefattar enligt utredningens mening tillräckliga garantier mot onödig och betungande skuldsättning för den omyndige. Överförmyndarens prövning anses inte fylla något självständigt ändamål. Utredningen föreslår därför att 15 kap. 14 § FB ändras så, att överförmyndares samtycke inte längre skall behövas när det är fråga om statliga lån som upptas för att bereda omyndig hjälp till studier, yrkesutbildning eller bosättning.

Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser. Fullmäktige i riksbanken har framhållit att den föreslagna undantagsbestämmelsen enligt sin ordalydelse blir tillämplig även på de lån för studier, yrkesutbildning och bosättning som lämnas ur riksbankens avbetalningsslånefond. Bestämmelser om dessa lån finns i 7 § reglementet den 15 december 1943 för riksbankens styrelse och förvaltning (bankoreglementet). De innebär bl. a. att lånebelopp och lånetid maximeras, att möjlighet till amorteringsfrihet under viss tid föreligger och att räntan följer det allmänna marknadsläget. Enligt fullmäktiges mening kan överförmyndarens samtycke utan olägenhet undvaras också i fråga om dessa lån.

Som jag nyss har nämnt avser bestämmelsen i 15 kap. 14 § FB om överförmyndares samtycke att skydda den omyndige mot onödig skuldsättning och alltför betungande återbetalningsskyldighet. Som framgår av promemorian och remissyttrandena får detta syfte anses tillgodosett redan genom de

bestämmelser som reglerar långivning och återbetalning vid statlig ekonomisk studiehjälp och lån ur statens bosättningslånefond. Detsamma får anses gälla bankoreglementets bestämmelser om lån ur riksbankens avbetalningslånefond. I likhet med utredningen och remissinstanserna anser jag därför att överförmyndarens samtycke till lån av dessa slag bör kunna undvaras. En lagändring enligt förslaget medför också, att handläggningen av låneärendena förenklas och att arbetsbördan för överförmyndarna och de lånebeviljande myndigheterna minskas. Den föreslagna lagändringen bör därför komma till stånd.

Beträffande bestämmelsens utformning har jag i huvudsak endast den anmärkningen att såväl studier som yrkesutbildning torde kunna anses som utbildning i undervisningslagstiftningens mening. Jag föreslår därför att i 15 kap. 14 § första stycket FB intas en föreskrift, enligt vilken överförmyndares samtycke inte fordras i fråga om sådant statligt lån som upp-
tas för att bereda omyndig hjälp till utbildning eller bosättning.

Lagändringen bör träda i kraft den 1 juli 1966.

Hemställan

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 6 kap. 3 § och 15 kap. 14 § föräldrabalken, och
- 2) lag om ändrad lydelse av 93 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97).

Lagförslagen torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som bilaga 1¹.

Föredragande departementschefen hemställer att lagrådets utlåtande över lagförslagen måtte för det i 87 § regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Stig Granqvist

¹ Bilagan har uteslutits här. Den är likalydande med den bilaga som är fogad vid propositionen.

Departementspromemorians förslag till

Lag

om ändrad lydelse av 6 kap. 3 § föräldrabalken

Härigenom förordnas, att 6 kap. 3 § föräldrabalken skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

6 KAP.

3 §.

*Föräldrarna have uppsikt över barnet samt äge för barnets tillrättavisa-
visande använda de uppfostringsme-
del som med hänsyn till dess ålder
och övriga omständigheter må anses
lämpliga.*

*Föräldrarna hava uppsikt över
barnet och äga tillrättavisa det. Så-
dana uppfostringsmedel som kunna
anses olämpliga med hänsyn till bar-
nets ålder och övriga omständigheter
må ej användas.*

Denna lag träder i kraft den

Departementspromemorians förslag till

Lag

om ändrad lydelse av 93 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97)

Härigenom förordnas, att 93 § barnavårdslagen den 29 april 1960 skall er-
hålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

93 §.

Myndigheter — — — — — ingripande.

*Var och en som erhållit kännedom
om att någon, som ej fyllt aderton
år, misshandlas i hemmet eller eljest
där behandlas på sådant sätt att hans
kroppsliga eller själsliga hälsa utsät-
tes för fara bör anmäla detta till bar-
navårdsnämnd.*

Denna lag träder i kraft den

Förmyndarskapsutredningens förslag till
Lag
om ändrad lydelse av 15 kap. 14 § föräldrabalken

Härigenom förordnas, att 15 kap. 14 § föräldrabalken skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

15 KAP.

14 §.

Utan överförmyndarens samtycke må ej förmyndaren å den omyndiges vägnar upptaga lån eller ingå växelförbindelse. Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning, om åtgärden faller inom området för rörelse som av förmyndaren med överförmyndarens samtycke drives för den omyndiges räkning. Överförmyndarens samtycke vare ej heller erforderligt i fråga om *dels sådana statliga lån som upptages för att bereda omyndig hjälp till studier, yrkesutbildning eller bosättning dels lån mot säkerhet av inteckning i omyndigs fasta egendom eller tomträtt, såframt lånet upptages inom tre månader från det inteckningen meddelades och vid lånets upptagande eftergift av förmyndaren ej göres i fråga om de villkor som äro angivna i det intecknade skuldebrevet.*

Förmyndaren äge — — — äro därtill.

Ej må — — — anses tillbörligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 24 mars 1966.

N ä r v a r a n d e :

f. d. justitierådet LIND,
justitierådet Y. SÖDERLUND,
regeringsrådet ÅBJÖRNSSON,
justitierådet BRUNNBERG.

Enligt lagrådet denna dag tillhandakommet utdrag av protokoll över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 11 mars 1966, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till 1) *lag om ändrad lydelse av 6 kap. 3 § och 15 kap. 14 § föräldrabalken* och 2) *lag om ändrad lydelse av 93 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97)*.

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Peter von Möller.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

Thomas Krook

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 25 mars 1966.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, lagrådets den 24 mars 1966 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 11 mars 1966 remitterade förslagen till

- 1) lag om ändrad lydelse av 6 kap. 3 § och 15 kap. 14 § föräldrabalken, och
- 2) lag om ändrad lydelse av 93 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97).

Föredraganden hemställer, att lagförslagen, som av lagrådet lämnats utan erinran, genom proposition föreläggs riksdagen till antagande.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

S. O. Bellskog